

A CSONKATORONY ALJÁBAN.

I.

(Arany Juliska, meg a királykisasszony vőlegénye.)

Vasárnap délelőtt az idő; szép, langyos, júniusi vasárnap délelőtt. A tisztára söpört, széles udvaron az eperfa alatt galambok sétálgatnak, a vadszölvővel befuttatott ámbitus előtt meg a verő napsütésben két kis cicakölyök pofozgatja egymást. Mellettük egy zsámolyon pöttömke kislány ül, szöske haja rövid, kemény, kunkora farkosba fonva. Az egyik cicakölyök néha odatörleszkedik hozzá, de a kislány ellódítja félkézzel magától. Hogyne bizony, most ő nem ér rá játszani, nagy munkában van, horgolni tanul. Égő szeme, egész arca, minden figyelme ott van a munkáján.

— Juliska!

— Tessék — riad föl a kislány s a konyha felé néz, ahonnan a hang jön. Kezében megáll a horgolás, de egyébként nem mozdul. Kisvártatva újra hallik a hang, de már türelmetlenül:

— Juliska!

És megjelenik a távolabbaeska konyha ajtajában menyecskésen hátrakötött fejjel a hang gazdája, a kislány anyja is, fehér kötőben, könyékig felgyúrt ujjakkal.

— Juliska!

— Tessék?

— Ejnye, kislányom, hát mért nem jössz, ha hívlak! Ördög vigye azt a horgálást, de benne vagy. No, gyere csak gyorsan, hozzád egy kis csutkát a konyhára, hadd égjen. Mindjárt be akarom tenni a tepsit a sütőbe.

Erre aztán ugrott is a kislány, mint a tücsök. Mikor pedig visszatért a színből a csutkával s belépett a konyhaajtón, látja ám, hogy az anyja nagy, széles, karoló mozdulatokkal éppen a hártavékony rétestésztát hajtogatja egymásra.

— Jaj, hát már kész is van? — kiáltotta el magát vékony kis hangján s nem igen lehetett kivenni, vajjon örül-e, vagy inkább sopánkodik rajta.

— Kész hát, persze hogy kész. Most még megkenegetem majd kiesit a tetejét, aztán be a sütőbe, hadd süljön. Te meg rakj rá csak jól abból a csutkából.

De Juliska csak mind' a hosszú rétestáblákat nézegette, melyeknek elkészítésénél, óh, hogy ő most nem lehetett jelen. De hogy mért nem is szólt neki az édes? Hiszen még templom előtt is kérte, hogy szóljon ám, ha majd hajtogatni kezdi. Most aztán itt van ni, nem lehetett jelen a ritka eseménynél, nem látott semmit, azt se tudja: melyikben mi van? Dió-e, vagy alma, vagy mák? Pityergősre fordult szájjal álldogált ott

az asztal mellett, s a kötőjéből potyogni kezdett a csutka. Az anyja rávetette a szemét s ránevetett.

— No még az a híja, hogy durcáskodj. Anyira benne van a nagy horgolásban, hogy még a hívásomra se akar jönni. Aztán a végén még neki áll feljebb. No, rakjál csak gyorsan arra a tüzre!

— Igenis.

És a kis Juliska lehorgasztott fővel, kissé szégyenülten odaállt a konyha elé s keserűségében a telhetetlen parazsas lyukat tömkölte. Az anyja meg elővett egy tiszta lúdtollat s elkezdte tojássárgájával kengetni a rétestésztát. Közbe-közbe rápillantott a kislányra is.

— Hát apád hun van? — szólt hozzá, csak hogy mondjon valamit.

— Lent a kertben — hangzott a még mindig szontyorodotthangú válasz.

— Mit csinál?

— Egy kis fát kötözget.

— Laci is vele van?

— Vele.

— Látod, az még felényi mint te, mégis ott az apja mellett, mikor esemetézik, hogy segítsen neki, ha kell valamiben...

De Juliska erre olyan fájdalmasan nézett az anyjára, hogy az megsajnálta. Ennyi keserűség megérdemel egy kis édességet. Biztatva szólt neki:

— Ha jól viselitek magatokat, délután elmegyünk nénédekhez. Ott majd horgolhattok. Jó lesz?

Jó lesz, jó lesz, — éledezett a kislány kis szíve, de nem szólt, csak lehajtotta a fejét és tüzelgetett.

Nagy csönd volt. Nem beszéltek. Mind a ketten el voltak foglalva. S a csöndben a nyitott konyhaajtón át tisztán behallatszott, hogy az országútról nagy zörgéssel egy kocsis fordul be az utcájukba, robogva jön közelebb, mindegyre közelebb, s egyszerre, éppen itt, a ház előtt megáll. Még a kis csikónak a csengője is behallik, amint a csina megrázza a nyakán.

Juliska felkapta a fejét.

— Idesanyám!

— Hallom, hallom én is no.

— De itt állt meg mielőttünk.

— Vagy szembe velünk a Debreczeni szomszédéknál.

— De a gyorskocsi! — S szinte felakadt a szeme a várakozásban.

— Vajjon?

— Megismerem a csina csengőjét.

— Szaladj ki hát, nézd meg.

Bezzeg nem kellett ezt Juliskának kétszer sem mondani. Lerázta a kötőjét a csutkahéjtól, s ugrott, szaladt kifelé. Éppen a kisajtóhoz ért, mikor az fölpattant előtte és egy atillás, villogószemű úr fordult be rajta. Juliska egyenesen az ölébe rohant. Az meg felkapta, fölemelte a levegőbe, s úgy nézett rá szembe.

— Hopp, galambom, eszem a zuzádat, be nekemröpültél!

Juliskával felfordult a világ. Orcáiról egy szempillantás alatt lehervadtak a rózsák s igazán csak ez az ismeretlen, idegen úr tartotta benne a lelket. Még a szemét is behúnyta nagy ijedelmében, hogy ne is

lássá, ne is tudja: micsoda borzasztóság fog most történni vele. Csak a kis, bolond szíve vert, pihegett riadtan, mint a fészkéből kiesett madaré. Isten tudja, talán szörnyet is hal ijedtében, ha az idegen úr meg nem sajnálja s szépen a földre nem teszi. Akkor aztán egy kicsit mégis csak nekibátorodott valahogy, sőt lassankint még felelgetni is kezdett a kérdésekre, melyek pedig valami különös kérdések voltak ám.

Az ismeretlen úr (akinek csupa por volt a ruha, valami messzi útról jöhett) az egyik kezében egy zöldre festett kis faládát emelt, a másikkal meg a Juliska kezét fogta és le-lehajladozott hozzá, míg beszélt.

— Na hát félsz még tőlem, te kis galamb, mondd?

— Nem.

— De megijedtél, úgy-e?

Juliska csak lesütötte a szemét.

— Úgy-e, te vagy az Arany Juliska?

— Igenis — és felvetette az ibolyakék szemét.

— Hát édesapád hol van?

— Lent a kertben — és mutatta az apró kis kezével, hogy arra a', az eperfán túl, a gyümölcsöskertben.

— Mit csinál ott?

— Hát... csemetézik.

— Mit, te?

— Csemetézik.

— Talán csemegezik, te?

De Juliska már nekibátorodott, jól a szemébe nézett az ismeretlen úrnak és nem hagyta magát: bizony az csemetézik.

— No, ha csemetézik, hát adj' Isten egészségére. Hát édesanyád? Az is csemetézik?

— Nem, az a konyhában van.

— Mit csinál a konyhában?

— Rétest.

— Rétest? No hallod, az jó. Szereted?

— Igenis.

— Én is szeretem. Adtok-e belőle nekem is?

— Adunk.

— De nagyétű ember vagyok ám, te. Magam megeszem egy tepsivel egy ültőhelyemben.

De Juliska már ezt nem hitte el neki. Nevetett. Azon tünődött, hogy mit is mondjon rá vissza, mikor egyszer csak hallja ám a nevét, amint kiáltja az anyja.

— Tessék elereszteni a kezemet, megyek, híj az idesanyám.

— De bizony nem megyesz, hanem megyünk, gyere, én is megyek.

Letették a zöld faládát az ámbitus végibe s megindultak kettesben a konyha felé. Az idegen úr el nem eresztette volna a Juliska kezét, pedig az minden áron előre akart volna szaladni. De hát nem lehetett.

Az alacsony konyhaajtón csak úgy dült ki a meleg. Idekint is jó meleg volt, hát még a parányi konyhában, ahol a csutka ugyancsak rotyogtatta már a lábasokat, kis és nagy fazekakat. A nótáriusné asszony épp akkor taszította be a tepsiket a sütőbe, mikor az ajtóba értek. Háttal volt feljűk, nem látta őket. — S ekkor az idegen úr, lám csak, mit tesz, mit nem tesz, hirtelen csak odaugrik hozzá s befogja a szemét... Juliska,

aki a konyhaajtóban maradt, kiáltani akart, de nem tudott, egy hang se jött ki a torkán a meglepetéstől.

Aranyné is csak csöndesen kiáltotta el magát:

— Jaj, ki az?

— Találja ki.

— Hát hogy találjam ki, ha nem látom?

— Ha látna, megismerne?

(Ugyan ki lehet ez? — tűnődött Aranyné. De hiába figyelte a hangot, nem jutott dülőre. Hasonlított egy kicsit az új rektor hangjához, mégse az, nem olyan rekedt, borízű. Meg aztán ilyen selmaság ki se telnék attól, sokkal jámborabb természetű... Ūristen, ugyan ki lehet?... És hogy szorítja a csontos kezével, egész belefájul a szeme gubója. Hiába próbálta volna lefejtetni a kezével, nem bírta vele.)

— Ugyan, vegye le már a kezét a szememről, még belevakulok.

Erre aztán az egyszerre le is kapta a kezét s visszalépett pár lépést az ajtó felé. Ott mosolyogva megállt.

— No hát itt vagyok, ragyogok, hadd látom, megismer-e?

Aranyné dörzsölgette a homlokát, huzogatta a halántékát s káprázó szemmel, pislogva nézett az ismeretlenre.

Egy se nem magas, se nem alacsony, szikártermetű, fiatal férfi állott előtte, atillában, pantallóban. Fülére, homlokára dús, ragyogófürtű fekete haj borult, keskeny, sápadt arcából meg szép, ártatlan bogárszem csillogott, nevetett. Hosszú, sovány nyaka szabadon volt, mert inge gallérja puhán lehajlott az atilla nyakára.

Teltek a pillanatok s Aranyné csak egyre dörzsölgette szemét. Hiába próbált emlékezni, csak nem emlékezett. Pedig mintha csakugyan... mintha már látta volna valahol... mintha tudná is ki... de hát...

Az idegen arca hirtelen elkomorult. Egy arcizma se rándult meg, egy arcvonása se változott, csak mintha a szeméből kiragyogó tűz aludt volna ki hirtelen. S ettől egész nézése olyan szomorúra, szinte fájdalmasra vált, hogy Aranyné asszony szíve összeszorult tőle.

— Jaj, hát ha tudnám, lelkem — tördelte a kezét —, jaj, ha tudnám, hogy kit is tiszteljek hát benne. De ez az én rossz fejem mindent elfelejt. Hanem azért hozta Isten nálunk. Mindjárt szólok az uramnak. Tessék addig belül kerülni a tiszta szobába. Jó hívős van odabent. Eridj, Juliska, vezesd be a tisztelt urat. Tessék csak lelkem... mindjárt jön az uram... nem való itt a meleg konyhában.

Rettenetes nagy zavarban volt. Lekapta maga elől a fehér kötöt s visszajáról megint felkötötte. Majd előkapott egy vizes szakajtóruhát s abba törülgette a lisztes kezét. S közben egyre-másra csak az engedelmet kérte.

— Tetszik tudni, csak magam vagyok ezzel a kis futuszka lánnyal. A szolgálóm tegnapelőtt hazakéredzkedett a falujába, ide Ladányba, aratásra. Eléresztettem. Addig majd csak megleszek magam is valahogy.

Beszélt, beszélt, csakhogy a zavarát leplezze. Nem tudta: mit kezdjen az ismeretlen tisztelt úrral. Aki pedig csak állt, csak ott állt tovább is a konyhaajtóban; a ború lassankint eloszlott halavány arcáról s szemében apró, kis hunyorgó lángok gyúladoztak ki. Tetszett neki a menyecske zavara. Hagyta, hadd beszéljen. Nem szólt bele, csak azért se. Csak

hallgatott. Közbe-közbe ránézett a kis Juliskára, aki hűségesen állott mellette s lopva föl-fölpislogott rá.

Egyszer aztán végre mégis csak megszólalt a titokzatos idegen. Lehajlott egész a kislányhoz, megsimogatta a szösze fejét s szinte duruzsoló kedvességgel beszélgetett hozzá:

— Juliskám, lelkem, tudsz te már olvasni?

A kislány boldog sietséggel felelt rá, hogy:

— Tudok.

— Hát a „János vitéz“-t olvastad-e?

— Igenis, olvastam.

— Aztán tetszett?

— Igenis.

— Nagyon tetszett?

— Igenis, nagyon.

— Tán még azt is tudod: ki írta azt a tündérmesét?

— Igenis, tudom, Petőfi Sándor.

— Ismered te azt a bácsit?

— Igenis, esmérem.

— Honnan esméred?

— Megvan a képje nekünk, odabent a nagy szobában.

— Nohát, Juliskám, hozd ki azt a képet a nagy szobából, osztán fűtsetek be véle a konyhába, mert az esapnivaló komisz egy kép. Ezt én mondom neked. Nekem pedig elhiheted hűgám, mert én vagyok az a Petőfi bácsi, ha éppen tudni akarod...

És kacagott, kacagott hozzá. Majd meg fölkapta a kislányt és összevissza csókolta. Nem is tette le a földre, hanem maga alá kapott egy morzsolószéket, a Juliskát meg ölébe vette, átölelte, s úgy nézett onnan föl a hüledező Aranynéra, mint a színész, aki nagyon meg van elégedve a szerepével, meg azzal is, ahogy azt eljátszotta.

No de hiszen Aranyné asszonyomnak se kellett egyéb. Úgy kiszaladt a konyhából, mintha halálos veszedelem fenyegetné. Szaladt... szaladt... végig az udvaron, feldöntötte még a csirkék vályúját is, úgy rohant az ura után a gyümölcsöskertbe, már messziről is lélekszakadva kiabálva neki...

... Arany Juliska, meg „Petőfi bácsi“ így magukra maradtak a fülledt kis konyhában, ott ültek a morzsolószéken, azaz hogy a Petőfi bácsi ült a kis széken, Juliska meg az ölében. Néha-néha lopva föl-föltekintett a bácsira, de az nem nézett vissza rá, hanem benyúlt a belső zsebébe, kivett onnan egy aranyos cérnával átkötött levélesomót s azt forgatta, nézegette. Az arca most megint más volt. Komoly volt, de mégis nevetett a szeme. Nevetett is, meg sírt is egyszerre. Ahol van ni, egy nagy kövér könnyesepp ki is ugrott a szeméből, lassan végiggördült az arcán s rápottyant a kezében tartott levélesomóra, az egyik levél violaszín pecsétjére. Nézte, csak nézte a gömbölyű könnyeseppet, amint az remegve megült a viola pecséten, majd lassan, óvatosan fölemelte a kezét s lecsókolta a levélről a könnyet. Majd meg előkapott a másik zsebéből egy hosszúszerű női kesztyűt és azt csókoltatta. Közben pedig akkorákat, de akkorákat sóhajtott...

— Ej, de furesa ember ez a Petőfi bácsi — gondolta magában a kis Juliska. — De vajjon az-e esakugyan? Ő írta volna azt gyönyörű tündér-

mesét? Amit egyszer fölolvastott nekik az édesapjuk a pesti újságból. A boszorkányokról, meg az óriás emberekről. Azóta ő azt már háromszor is elolvasta Lackónak, mert az mindig csak a „János vitéz“-t szeretné hallani. Vajjon csakugyan ő írta volna? Ő lenne igazán Petőfi bácsi? Hát hogy lehessen az? Hiszen mikor a pesti újságban kijött a Petőfi bácsi képe, az édesapjuk kijelentette, hogy szakasztott ilyennek kell lennie, mindig ilyennek képzelte. Az anyjuk meg fogadkozott, hogy ő most már ez után az élethű kép után rögtön ráismerne, akárhol is találkozni vele. És lám, mégse ismert rá...

Juliska csak tünődgetett, tünődgetett, de sehogyse tudott tisztába jönni a dologgal... És legalább csak szólna, mondaná meg egyszer, hogy csakugyan ő Petőfi bácsi. Hogy igazán ő írta „János vitéz“-t. És hogy nem az ő arcképét hozta ám a pesti újság, hanem valaki másét, valaki máséval összetévesztették... Dehát hallgat, kibámul a konyhaajtón s a messzi jegenyefákat nézi. Nézi?... nem is nézi, hiszen le van csukva a szeme. Talán gondolkozik. Vajjon miről gondolkozik?

Jó darabig így üldögéltek ott mozdulatlanul, Juliskának folyton csak Petőfi bácsin, annak meg ki tudja hol, ki tudja merre járhatott az esze..., mikor egyszer csak a kislánynak valami jutott az eszébe. Egy ideig küszködött magával: mondja-é, ne mondja?, de aztán annyira furdalta a kérdés, hogy nagyot nyelve, hirtelen megszólalt:

— Hát akkor tessék megmondani, mi történt a királykisasszonnyal?

Juliska váratlan szavára úgy összerándult az, mint mikor valaki megérinti a csiga-biga kinyújtott szarvát. Csontos, fehér kezével hátra-simította fürtjeit, gyors mozdulattal zsebébe rejté a vékony levélesomót s szinte rekedtes volt a szava, mikor megszólalt:

— Mi az, lelkem? Mit mondtál, kislányom?

— Hát hogy mi történt a királykisasszonnyal? — sepegte Juliska, de most már kevésbé bátran. Most már szepegett egy kicsit.

— Miféle királykisasszonnyal, te? — És síma, nagy fehér homlokára két kemény ránc vetődött.

— Hát ha a bácsi csakugyan Petőfi bácsi, akkor tudnia kellene —, motyorékolta a kislány. kötője szélét gyűrve és dehogy merte volna a szemét fölvetni.

A két kemény ránc eltűnt a fehér homlokról, s a szemek csillogni kezdtek.

— Tudom is, galambkám, bizonyosan tudom, ha előbb megmondod. Dehát, látod, én annyi királykisasszonyt ismerek, nem tudhatom, hogy te melyikre gondolsz?

Juliska újra nekibátorodott erre a biztató szóra.

— Hát a francia király lányára, akit János vitéz megmentett a török basától s aki hálából hozzá akart menni feleségül.

— Jaj, vagy úgy! De aki a Jancsinak nem kellett úgy-e, mert hogy mindig az Iluskájára gondolt...

— Az, az, — örvendezett Juliska —, azt kérdem, hogy mi lett aztán belőle, mert az nincs benn a mesében. De Petőfi bácsinak mégis tudni kéne.

Még végig se mondta ezt Juliska, már fölrepült a levegőbe. Két erős kar fölkapta, magasra emelte, magához szorította, s egy kacagó száj úgy össze-vissza csókolta, hogy a lélekzete is elfogyott.

— Jaj, eszem a szentedet, be a lelkembe láttál. Látod, az imént is ő

járt az eszemben. A királykisasszony. Én is folyton csak rá gondolok. Hogy mi lesz hát vele szegénykével! A drágalátossal... Tudod mit! Én veszem el feleségül. Őszre meg is esküszünk. Hét országra szóló lakodalmat csak, aztán hipp-hopp, tojánhéjba kerekedünk s meg se állunk tündérországig.

De ekkor a kis Juliska feltartotta nagy komolyan az ujjacskáját s úgy mondta az okos, kis szájával:

— Az ám, de hátha nem adja az apja Petőfi bácsihoz?

— Nem adja? — kiáltott fel lángolva a nyurga legény és a szeme szikrát szórt. — Hátha a hétfejú sárkánnyal őriztetné, akkor is elvinném tőle. Épp elég volt már a várakozásból. Minket az Isten egymásnak teremtett, emberi hatalom nem választhat el.

Juliska azonban csak csóválta a szösze fejét.

— Jól van, de hátha nem adja az öreg király Petőfi bácsinak fele királyságát?

— Nem adja? Hát akkor nem adja. Tartsa meg magának. Elég lesz ő nekem úgy is, ahogy van. Hát nincs igazam, galambom, mondd, nincs igazam?

Juliska odahajtott a fejét a Petőfi bácsi vállára s úgy mosolygott rá. Az pedig áradó boldogsággal símogatta a szőkehajú gyermeket.

— Hát azt tudod-e angyalom, hogy hívják a királykisasszonyt?

— Hogy?

— Azt is Juliskának, mint téged.

— Honnan tudja, Petőfi bácsi?

— Honnan? Hát hogyan tudnám, mikor én vagyok Petőfi bácsi, ő meg a mátkám. Hiszed-e már, hogy csakugyan én vagyok?

Erre aztán az volt a felelet, hogy a kis lány boldogan átkarolta a hosszú, ádámesutkás nyakát és szeliden mellére hajtotta a fejét.

II.

(Találkozás.)

Az udvarról rekedt trombitászó hallik. Közelebb, mind jobban közelebb. S egyszerre csak ott terem az ajtóban egy mezítlábas, rövidnadrágos, furesa kis gyerek, olyan három-négyéves forma; barnára sült arccal, tövig lenyírt hajjal. Az ajtóban megáll, szétveti a lábát, s leveszi a szájáról a trombitát, egy zöldmázas kis kerti locsolót. Nagy, csodálkozó szemével néz be a konyhába, de nem zavarodik meg, vigyorog.

— Ez Lackó — mondja Juliska Petőfi bácsinak és már anyáskodó hangon korholja is Lackót:

— Mért nem húztál harisnyát, meg cipőt te, hogy állítasz ide ilyen prutyán, nem szégyelled magad?

— Mi közöd hozzá — vágja vissza Lackó, de azért elkomolyodik s az egyik kezét gyúrja, gyömöszöli a nadrágja zsebébe.

— No hiszen, majd elviszi Petőfi bácsi a híredet, hogy milyen rossz vagy, — anyáskodik tovább Juliska, de Laci gyerek erre azzal felel, hogy szájához viszi a locsolót s elkezd irgalmatlanul trombitálni rajta.

— Jaj, te haszontalan — mérgeskedik Juliska —, teszed le azt a locsolót!

— Nem teszem! — kiáltja oda Lackó s csak azért is dudál.

— Nem teszed? Megállj csak...

De Lackó bizony nem állt meg, hanem kacagva, dudálva, jobbra-balra ugrándozik Juliska előtt s az hiába akarja megfogni, kikapni kezéből a locsolót. Előbb a mángorlót szaladják négyszer-ötször körül, majd az udvar közepén álló hatalmas eperfát; liheg-leheg már mind a két gyerek, de Juliska csak nem tudja elérni Lacit. Petőfi kiáll a konyhaajtó elé, oda-dóti a hátát a mángorlónak s nevetve nézi az eredménytelen fogócskát.

E pillanatban megjelenik a lakóház előtti ámbituson Aranyné. Egyszerű, házias, de új, vasalt ruha van már rajta s éppen most köti fel maga elé a feketeselyem kötőjét.

Petőfi arra néz és elkomolyodik.

— Hát maguk, húgomasszony, hol bujkálnak? Azt hittem: a kertbe ment az uráért?

Aranyné kihevülten, szinte kimerülten, tipegve-topogva jön a konyha felé s hol összezsapja a kezét, hol meg széttárja a karjait; és az egész testével hajladozik, a fejével meg bólingat hozzá:

— Jaj, jaj, lelkem, de röstellem, ó, be szégyellem. Sohse bocsájtom meg magamnak, hogy ilyen megeshetett velem. Hogy én magát, lelkem, meg nem ösmertem mindjárt! Jaj, jaj. Csak legalább ne napvilágnál történt volna. De fényes nappal! Jaj, ilyen szégyen! Nohát, illet, soha illet...

— Hát a nótárius úr hol van? — vetett véget Petőfi türelmetlen szava a sopánkodásnak, — meddig várjak még rá? Még mindig a kertben bar-kácsol? No, megyek utána...

— Dehogy is, lelkem, dehogy is — tárogatta, hajlogatta Aranyné a karját —, bent van a szobában, tüstént itt lesz, lelkem, csak kapkod magára valami rendesebb ruhát.

— Ejnye...! (És két erős ránc ugrott ki a homlokára.) Ha tudtam volna, nem jövök. Én egy félnapi járó földet rázatom magamat, beállítok ide porosan, piszkosan, úgy, ahogy vagyok, csakhogy minél előbb kezet szoríthassak Jánossal, ő meg bezárkózik előlem, pucválja magát, mint valami eladólány, akihez háztűznézni jönnek. No de nem is várom tovább...

Azzal fölkapta az ámbitus téglájáról a zöld ládáját s mint aki csakugyan menni akar, odakiáltotta az eperfa körül lihegve kergetődző két gyerekeknek:

— Szervusztok gyerekek! Mondjátok meg apátoknak, hogy tisztelem... Maga meg, húgomasszony, ha máskor rétest süt, jobban vigyázzon rá s ott ne hagyja, mint most, mert mind összeég az egész. Pedig a nótárius uram aligha szereti az égett rétest. No de hát én megyek. Az én Istenem áldja meg magukat.

Le se lehet azt írni, milyen zavar, ijedelem lett ezekre a szavakra. Aranyné úgy állott ott felakadt szemekkel, mint aki mindjárt szörnyethal. Még az ellenségének is megeshetett volna a szíve rajta. Azt se tudta szegény, berohanjon-e az urához, vagy a konyhába szaladjon, hogy kikapja a tepsit a sütőből. Bezzeg a két gyerek! Juliska eleresztette Lackót, akit éppen akkor ragadott galléron, Laci meg eldobta a locsoló-trombitát s úgy szaladtak oda, úgy rohantak Petőfire, majd levették a lábáról. Körülnyalá-bolták, melyik hol érte s visítva, kunyorálva rimánkodtak neki:

— Ne tessék elmenni, ne tessék elmenni!

Ekkor lépett ki a szobából Arany János. Fekete atillában, nyaka körül

csavart atlasznyakkendővel, hullámos, gesztenyeszín haja még nedves volt, amint a vizeskefével gondosan elválasztotta. Napbarnított arcán zavart, esőndes mosoly bujkált, mint mikor a nap egy percre kibúvik a nyári fehér felhőkből, meg megint befelhőzi magát.

Pár lépést tett előre s megállt. Vagy öt-hat lépés volt még közöttük. Pillanatokig egyik se mozdult. Nézték egymást.

Arany nézte Petőfit. Meg volt illetődve, hogy végre színről-színre látja. Milyen sovány! S milyen fehér a homloka! Nagy, széles a homloka. A szeme is nagy. Fekete. És hogy ragyog! Milyen különös a ragyogása. Mintha tűz égne benne, mely hol fellobban, hol elbágyad... S milyen apró, ritka kis bajusza van. Nem nőtt meg eléggé. De a haja, a hollószínű haja tömött és gazdag... Csak a szeme ne csillogna olyan különös fényben és a szája körül az a mosoly... Szinte zavarba hozza az embert a kiálló, hegyes szemfogával.

Egyszerre nagyot dobbant a szíve, vér szökött az arcába, elpirult... Petőfi Sándor itt van, itt... itt ő nála, itt áll előtte s nyújtja a kezét!... Összeszorult a torka s, szeme átnedvesedett. A könnyek szivárványán keresztül is látta, hogy nyújtja felé a kezét. Utánakapott, hogy megszorítsa.

Petőfi is csak állt, állt és — nézte őt. Hát ő az! Ez Arany János. Ez Arany, akire annyira kíváncsi volt már. Ez a kis barnapiros ember ebben a fekete, szűk atillában. Mert szűk neki. Kihízta egy kicsit... A homloka szép, domború homlok, a busa nézésű, nagy szemöldökű szeme érdekes, s milyen furesza a nagy, tömött, varjúszárnyú, lógós bajusza is... Dehát... nem éppen fiatal ember már... tán harminc is elmúlhatott... nem veszélyes, nem versenytárs... már nem elég fiatal ahhoz... és ni: mennyire zavarban van, hogy ég az arca... egészen átnedvesedett a szeme, csaknem könnyezik... alaposan meg van illetődve.

Petőfi halkan elmosolyodott és könnyedén, szinte leereszkedően nyújtotta a kezét. Arany elkapta és mohón megszorította. Petőfi érezte, hogy forró a keze, mintha lázas volna. Jóleső érzéssel nézett rá, nyugodt, fölényes derűvel.

Arany úgy érezte, hogy jó lenne megölelni, magához szorítani, de nem merte. Csak szorongatta a kezét.

Arany néma gyönyörűséggel állott ott mellettük. Istenem! Petőfi Sándor és János, az ő ura! Itt egymással szemben!... Görcsös szorítással fogta a két gyerek kezét, akik várakozó csöndben állottak mellette. Lackó még a szoknyájába is belekapaszkodott. Hol a Petőfi bácsi nagy haját nézte, hol meg az apját, akin az ünnepi atillája van, még az atlasznyakkendő is a nyakán.

— Mily nagy megtiszteltetés, hogy szerény hajlékomban... igazán, ez éltem legboldogabb napja...

Arany János szava akadozott. Úgy fojtogatta torkát az érzés, hogy megsuklott a hangja. Ó, mint szerette volna megölelni, átkarolni, de csak ünnepélyes, köszönő szavakat keresett.

— Sohasem fogjuk elfeledni, magam és kis családom... mindig emlegetni fogjuk, hogy az ünnepelt nagy költő...

Csöpp hía, hogy sírva nem fakadt a feltolakvó érzelmektől. Petőfi látta, hogy mindjárt nagy elérékenyülés jön. Kikapta kezét Aranyéból, s jókedvűen a vállára csapott.

— Sohse cifrázzuk a szót, komám. Minek az. Eljöttem, hogy lássalak,

hogy lássam, milyen is hát az a sokat emlegetett nótárius-féle, akiről Eötvös olyan borzasztó dolgokat fecsegett össze regényében. Dehát látom, mindjárt gondoltam én, hogy nem igaz. Nem lehettek ti, nótáriusok olyan vérszívó emberek.

Arany mosolygott. Míg mosolygott, az alatt a könnyek szépen visszahúzódhattak s a szív megnyugodott. Megköszörülte a torkát, hogy elmúljon a rekedtsége is, ami a nagy kedélyhullámzástól elfogta.

— Honnan, merről jöttél? — kérdezte halkan.

— Csak innen Károlyból. Erre kódorogtam. Gondoltam, ha már itt vagyok a közeledben, beugrom egy-két napra, hogy lássalak. S most aztán, ha csak esőbőr-rúdon ki nem vettetsz, itt maradok. Hanem fene disznó meleg van errefelé, hallod.

Arany csak mosolygott. Pár pillanatig keresgélt a fejében, azután megtalálva, amit keresett, nyájaskodva mondta:

— Bizony: „tüzesen süt le a nyári nap sugára“.

Petőfi hunyorgó szemmel nézett rá. A költőtárs csendes hódolatát látta a János Vitézből vett idézetben, jólesett neki s mindjárt megoldódzott egész lelke. Pár pillanatig maga elé nézett merengve, aztán fölkapta a fejét s kihevülten mondta:

— Folytathatod bátran, úgy igaz az, úgy teljes az, ahogy írva vagyok. „Fölösleges dolog sütnie oly nagyon, a juhásznak úgysis nagy melege vagyok. Szerelem tüze ég fiatal szívében.“ Szerelem, Jankó, szerelem, szerelmes vagyok, ha tudni akarod.

S csupa láng lett az arca.

Arany és Aranyné egyszerre kiáltottak fel.

Arany: — Megint?

Aranyné: — Jaj, kibe?

Petőfi füle előbb kapta el Arany szavát. Nem tetszett neki. Talán évődést érzett ki belőle. Nagyon komolyan mondta, eleinte csendesen, később szinte szavalva:

— Amit eddig éreztem, az csak költői ábránd volt. Most tudom csak, mi a szerelem. Eddig csak vegetáltam, most kezdek élni. Eddig csak képzelődtem, írtam, firkáltam, most már élek s minden versem egy darab élet, egy csepp vér a szívemből.

Arany hallgatott. Nem tudta, mit szóljon. Aranyné asszonyi ösztöne megérezte, hogy mit kell mondani. Lelkendezve szólt:

— Tudtam én Sándorkám, sejtettem én. Megéreztem én az újabb verseiből. Mások azok, mint a régebbiek. Dehát mondja már, lelkem, ki az a boldog fehérlép? Kibe lett szerelmes? Kibe?

Mielőtt Petőfi szólhatott volna, a kis Juliska felesattant:

— Én tudom, hogy kibe. A királykisasszonyba.

S kapott erre annyi csókot, mint csillag az égen.

*

Leültek az eperfa alá, az árnyékba. Petőfi áradt a boldogságtól, hogy Juliskáról beszélhetett. És hozzá, ilyen megértő kis publikum előtt. Egy szuszra mindent el akart mondani: mint látta meg tavaly ősszel Károlyban a Térey-kertben, mint találkoztak a megyebálon este, s hogy kezdődött az erdődi várostrom. Beszéd közben annyira maga előtt látta Júlia karesú alakját, fehér arcát, s szájának keskeny, finom vonalát, hogy néha pilla-

natokig megállott a beszédben, hogy nézze a kedvest; szeme tikkadt szomjúsággal szívta magába a drága arcot s szinte pihegett a vágytól, hogy csókolja, csókolja — — —

Beszélt, beszélt, alig hallva a röpködő kérdéseket. Mikor kimondta Júlia nevét, apró villanyütést érzett. Ilyenkor megállott a beszédben, hogy élvezze a kéjes zsibbadást. Sok felgyült érzése kiáradt, s nagyon megkönynyebbült. De szíve rögtön újra szétvetette a mellét.

Aranyné is, Arany is többször invitálta: mennének be a házba, a hűvös szobába, de neki szűk volt az udvar is, szűk volt az egész világ, röpülni szeretett volna. Hagyták hát s mohón lesték ajkáról az ömlő szavakat. Aranyné arca repesett az örömtől, hogy hallja. Belekapcsolta tekintetét a Petőfi szemébe s láthatatlan léleksugáron át felszívott magába minden édes, kéjes színt, mely abból kiáradt. — Aranyra is átragadt lassanként a percek mámoros varázsa s ő is úgy derült, borult, örült, komorult barátja ömlő szavainak változásai szerint, mint ahogy a tó tükre is mosolyog, megelszomorodik, amint fölötte a báránnyelűs ég beborul, kiragyog.

A két villogó szemű gyerek meg odasímúlt hozzájuk, a beszédből alig értő, de mindent sejtő, érző figyelemmel.

Petőfi beszélt, beszélt, de egyszerre hirtelen megállt, felállott a lócáról, szembe fordult velük s szinte hivatalos komolysággal jelentette ki:

— Szeptember 8-án lesz az esküvőnk. Az erdődi vár kápolnájában. Tompa Miska lesz a pap, Várady Tóni, meg a Marci a tanúk. Magukat meg édes húgomasszony komáknak kérjük fel.

Ezt nagyon komolyan mondta, de remegett a szava.

Arany és Aranyné is felpattantak a padról. Sugárzott az arcuk. Arany nekibátorodott, megölelte Petőfit és sokáig, melegen szorongatta a kezét. Aranyné szeme könnybe lábadt s elmélázva mondta.

— Szeptember nyolc... Hát éppen egy éve.

— Éppen egy éve — suttogta Petőfi ellágyulva — éppen egy éve.

Nem merte felemelni a szavát, csak suttogott, mert félt, hogy elesuklik a szava. — — De hirtelen megrázta magát, kihúzta a derekát, kivágta a karját. Mint a kibomlott zászló színesen, diadallal röpködött a szava.

— A vén jegesmedve végre megadta magát. Nem adom, nem adom, egyre azt hajtotta. S végre mégis csak ideadta. Megnyertem a csatát.

Nagyot, széleset kacagott. De ennek a csengő kacagásnak az alján mintha még mindig ott bongott volna a szomorkás nyugtalanság kis harangja.

— Hanem hát képzeljétek: az apja kikötötte, hogy nem szabad őt meglátogatnom egész az esküvőig. Hát van ehhez fogható? Szólj őszintén, lelked szerint. Ha én ilyesmit regénybe írnék, a kritikusok megköveznének, hogy ilyen hihetlenséget még csak kigondolni is merek... Hogy ne láthassam Júliát szeptemberig — — — hogy ne halljam a hangját, ne foghassam a kezét, ne csókolhassam a haját, a szemét... képtelenség, örültség... Azt mondják: a csodák ideje lejárt. Nem igaz. Ha ezt a tilalmat megállom, ez lesz a legképtelenebb csoda.

Aranyné tűnődve mondta:

— Most még csak június van.

— Június elseje — mondta csöndesen Arany.

Kicsit elhallgattak.

— De azért mégis csak meg kellene ezt tartani lelkem — mondta

Aranyné s ránézett az urára, hogy az is szóljon. De Arany nem szólt, csak bólintgatott rá.

Petőfi nagy léptekkel járt-kelt az eperfa körül. Hol lecsüggesztette, hol felvágta a fejét. Csontos kezével hullámos hajában turkált. Tágra meredt szemekkel magába mélyedt. Majd hirtelen megállt, mint a cövek.

— Lehet, hogy megtartom, lehet, hogy nem tartom. De akár megtartom, akár nem, mégis csak enyém lesz Júlia.

S most is, ahogy kimondta a nevét, érezte a villanyütést. S utána, egyszerre erős szorongó érzés, nyugtalanság fogta el.

Gögös, hetyke tartása egy pillanat alatt megtört, szinte összeroskadtt. Lezuhant egész, hosszú nyúrga testével a padra s kezébe fogta homlokát.

— Bárcsak már lehullanának a virágok s levelek.

Úgy nyögdel, suttogott, mint az őszi szél.

Aranyné gyöngéden a vállára tette a kezét, a másikkal meg a hajába simított.

— Meglássá Sándorka, rövid lesz ez a nyár, maholnap itt az ősz.

Petőfi lassan, kimerülten fölemelte a fejét és sápadt arcával hálásan ránézett az asszonyra. Megfogta a kezét, megköszönte neki. Kicsit el is mosolyodott.

— Maholnap itt az ősz. S nekem meghozza a tavaszt.

De hangja fátyolos volt, kevés reménységű s gondolata már messze járt.

(Vége következik.)

Dóczy Jenő.

AZ ÁRNYÉK.

*Hátam megett ring szürke némaságban,
Mint egy sötét, elkárhozott anyag.
Torzult növéssel nő a karja, lába.
De lelke nincsen és az ajka fagy.*

*Alaktalan, örökhomályú társam,
Érzéstelen báb, élő semmiség!
Borús szememben hogyha fénysugár ég,
Mért nem ragyog fel akkor a tiéd?*

*A mozdulattal egy világban élünk,
Ketten mi mindig egy irányba nézünk, —
Vakon követsz s jössz mindenütt velem...*

*Be jó neked! Van éberálmú öröd,
A gondolattal sohsem kell törödnöd
S úgy bujsz mögöttem, mint a félelem.*

Benyovszky László.